

ผลกระทบจากการตั้งคำถามของผู้สอน

ศิริรัตน์ สิ้นประจักษ์ผล*

บทนำ

การตั้งคำถามของผู้สอนมักจะถูกมองข้ามไปโดยคิดว่าเป็นสิ่งที่ผู้สอนทำได้เมื่ออยู่ในชั้นเรียนแต่ในความเป็นจริงการตั้งคำถามของผู้สอนจะมีผลกระทบต่อการเรียนรวมทั้งกระบวนการคิดของผู้เรียนด้วย ถ้าผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์ในการฝึกตอบที่ต้องใช้ความคิดในระดับสูงหรือได้รับโอกาสจากผู้สอนที่จะให้เวลาเพียงพอในการคิดก่อนตอบคำถามของผู้สอนในชั้นเรียน ผู้เรียนอาจจะประสบปัญหาในการตอบคำถามในระดับที่ต้องคิดวิเคราะห์ ผู้เขียนนึกย้อนถึงตอนที่เริ่มเป็นครูในระยะแรกผู้เขียนก็เคยผ่านประสบการณ์เช่นเดียวกันกับที่นักการศึกษาได้ระบุไว้กล่าวคือผู้เขียนมั่นใจในการถามประเภทที่ตนเองรู้คำตอบและลืมนึกถึงในแง่ของการให้เวลาผู้เรียนในการคิดหาคำตอบก่อนตอบและผู้เขียนมักจะตอบเสียเองหรือหาผู้เรียนอื่นตอบแทน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นในบทความเรื่องการตั้งคำถามของผู้สอนนี้ผู้เขียนประสงค์จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่รับรู้มากับเพื่อนร่วมอาชีพเพื่อว่าเราจะได้มีการพัฒนาศักยภาพในการสอนของเราให้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงการตั้งคำถามของผู้สอน การให้เวลาผู้เรียนในการตอบคำถาม พฤติกรรมของผู้เรียนต่อการตอบคำถาม การป้อนคำถาม พฤติกรรมการตั้งคำถาม การกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการตอบคำถาม การตั้งคำถามของผู้สอนกับการฝึกความเข้าใจของผู้เรียน และกลวิธีการถามตอบแบบ QAR เป็นต้น

การตั้งคำถามของผู้สอน

การตั้งคำถามของผู้สอนได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั้งในแง่ของการตั้งคำถามจากเนื้อหาในชั้นเรียนและการใช้ภาษาในชั้นเรียนภาษา กูดและโบรफी (Good and Brophy, 1987) ได้วิจารณ์การใช้คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาในชั้นเรียนโดยสรุปว่าการอภิปรายในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะมีคำถามที่นำเบื่อและประเมินความรู้ของผู้เรียนได้น้อยเพราะผู้เรียนอาจจะรับรู้ว่าคุณสอนถามเฉพาะผู้เรียนที่รู้คำตอบเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้การอภิปรายก็จะกลายเป็นเรื่องของพิธีการมากกว่ากระบวนการที่ทำเพื่อพัฒนาผู้เรียนยิ่งไปกว่านั้นผู้เรียนอาจจะไม่เกิดความกระจำในเรื่องของลำดับขั้นตอนการถามข้อเท็จจริงคำถามที่ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้จะเป็นไปในลักษณะของการทดสอบปากเปล่ามากกว่าที่จะสอนเนื้อหาและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างมีความหมาย

การวิจัยในชั้นเรียนได้พูดถึงพฤติกรรมการตั้งคำถามบางอย่างดังที่บอร์กและคณะ (Borg, Kelly, Langer, and Gall, 1970) ชี้ให้เห็นว่าคำถามที่ถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงจะตัดสินว่าผู้เรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานหรือไม่ ซึ่งคำถาม

*อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ในลักษณะนี้จะมีบ่อยครั้งมาก การถามในลักษณะที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดสะท้อนความรู้ที่ตนคิดและความเชื่อ หรือคำถามที่ถามเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามและหาเหตุผล จะมีน้อยกว่าการถามคำถามที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงกล่าวคือประมาณ 75 ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ มักจะเป็นคำถามที่ตรวจสอบระดับความจำของผู้เรียน ซึ่งคำถามในลักษณะนี้ถือว่าเป็นการวัดระดับสติปัญญาขั้นต่ำแต่ถ้าผู้สอนได้ฝึกถามคำถามที่ผู้เรียนต้องใช้ระดับสติปัญญาขั้นสูงนอกเหนือจากการระลึกความจำ ก็จะทำให้ผู้เรียนได้มีการฝึกวิเคราะห์ สรุป และประเมินสิ่งที่เขาตอบได้ดีกว่าการฝึกตอบเฉพาะข้อเท็จจริง

ลักษณะการตั้งคำถามของผู้สอนที่มักจะพบในชั้นเรียนมีดังนี้คือ

- การถามคำถามซ้ำ-ถ้าผู้เรียนไม่ตอบทันทีผู้สอนโดยทั่วไปจะตอบคำถามด้วยตนเองหรือไม่ก็จะถามผู้เรียนอื่นแทนที่จะให้เวลาผู้เรียนคิด
- การเรียกผู้เรียนให้ตอบคำถาม-การเลือกผู้เรียนให้ตอบก่อนตั้งคำถามจะทำให้ผู้เรียนอื่นๆ ไม่คิดที่จะหาคำตอบ การถามคำถามก่อนจะทำให้ผู้เรียนเอาใจใส่พยายามหาคำตอบมากกว่าเพราะผู้เรียนไม่ทราบว่าจะใครจะถูกเรียกให้ตอบ
- ผู้สอนมักจะพูดคำตอบของผู้เรียนซ้ำ การกระทำเช่นนี้มีข้อดีคือผู้เรียนอื่นที่ไม่ได้ตอบคำถามของผู้สอนจะได้ตามทัน ข้อดีของการที่ผู้สอนไม่พูดคำตอบซ้ำคือผู้เรียนจะพยายามเอาใจใส่ในการฟังผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น ข้อเสียคือถ้าผู้สอนไม่พูดซ้ำผู้เรียนบางคนจะไม่สนใจเรียนเพราะตามไม่ทัน

การให้เวลาผู้เรียนในการตอบคำถาม

การถามเนื้อหาในชั้นเรียน มีงานวิจัยกล่าวว่าโดยเฉลี่ยผู้สอนจะคอยน้อยกว่า 1 วินาที ก่อนที่จะเรียกผู้เรียนตอบ และอีก 1 วินาที ผู้สอนจะอนุญาตให้ผู้เรียนตอบ ก่อนที่ผู้สอนจะเป็นผู้ตอบเองหรืออ่านคำถามใหม่หรือเรียกผู้เรียนคนอื่นตอบแทน

ถึงแม้ว่าผู้สอนได้มีการฝึกเกี่ยวกับการตั้งคำถาม ผู้สอนบางรายก็ไม่สามารถรอมากกว่า 1 หรือ 2 วินาที ในชั้นเรียนที่ผู้สอนขยเวลาให้ผู้เรียนตอบ ผู้สอนจะรอระหว่าง 3-5 วินาที หลังจากที่ผู้สอนถามคำถาม ผลคือทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามมากขึ้นดังที่ โรว์ (Rowe, 1986) ได้รายงานผลการวิจัยที่น่าสนใจเกี่ยวกับเวลาเฉลี่ยที่ผู้สอนให้ผู้เรียนได้คิดก่อนตอบคำถาม โรว์พบว่าเวลาเฉลี่ยที่ผู้สอนให้ระหว่างถามคำถามและรอให้ผู้เรียนตอบมีเพียง 1 วินาที เมื่อผู้เรียนตอบ ผู้สอนรอ โดยเฉลี่ยน้อยกว่า 1 วินาทีก่อนผู้เรียนตอบ โรว์เรียกเวลาทั้ง 2 ช่วงเป็นภาษาอังกฤษว่า *Wait Time* เวลาที่ผู้สอนถามคำถาม โรว์ ได้สังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียนเมื่อผู้สอนให้เวลาผู้เรียน 3-5 วินาทีก่อนตอบคำถามโดยรายงานว่าผู้เรียนให้คำตอบยาวขึ้น

พฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นเมื่อผู้สอนถามคำถามมีดังนี้

1. ผู้เรียนต้องฟังคำถาม ผู้เรียนต้องใส่ใจ ผู้เรียนต้องได้ยินคำถามไม่เช่นนั้นจะตอบไม่ได้
2. ผู้เรียนต้องเข้าใจคำถาม ต้องรู้ว่าผู้สอนกำลังถามอะไรและผู้สอนต้องการคำตอบประเภทไหน ถ้าคำถามซับซ้อน ผู้เรียนอาจจะต้องการเวลาเพิ่ม

3. ผู้เรียนต้องตอบคำตอบในใจ และตอบคำถามกับตัวเอง
 4. หลังจากผู้เรียนทำทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว ผู้เรียนพูดคำตอบออกมาดังๆ
- ระยะเวลาจากขั้นที่ 1- 4 ต้องใช้เวลาเท่าใด ยังไม่พบในงานวิจัยใด
- เมื่อผู้สอนให้เวลาผู้เรียนมากขึ้น ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเพิ่มคำตอบของพวกเขามากขึ้น ในอันที่จะทำให้คำตอบสมบูรณ์ที่ใช้ระดับสติปัญญาชั้นสูง

พฤติกรรมของผู้เรียนถ้าผู้สอนไม่ให้เวลาผู้เรียนคิดก่อนตอบมีดังนี้

1. ผู้เรียนที่มีระดับการเรียนรู้ต่ำจะไม่ยอมตอบ
2. ความวิตกกังวลของผู้เรียนจะสูง
3. ผู้เรียนจะเดาเวลาตอบ ซึ่งบางครั้งอาจจะถูก แต่ส่วนมากมักจะผิด
4. ผู้เรียนจะตอบสั้นๆ เพื่อให้พ้นตัว
5. ผู้เรียนที่ตอบมักจะเป็นผู้เรียนชุดเดิมๆ ซ้ำหน้ากันไม่กี่คน
6. ผู้เรียนเกือบจะไม่ถามคำถามเพิ่มเติม
7. บรรยากาศในชั้นเรียนจะไม่นำไปสู่กระบวนการคิด

ผลที่ได้จากการที่ผู้สอนขยายเวลาในการรอให้ผู้เรียนคิดก่อนตอบมีดังนี้

1. ผู้เรียนมีเวลาในการตอบเพิ่มขึ้น
2. ผู้เรียนตอบตรงประเด็นมากขึ้น
3. ผู้เรียนตอบคำถามที่แปลกๆ เพิ่มขึ้น
4. ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามเพิ่มขึ้น
5. ผู้เรียนตอบด้วยการลงความเห็นและ การวินิจฉัยเพิ่มขึ้น
6. ผู้เรียนตั้งคำถามเพิ่มขึ้น
7. ผู้เรียนอ่อนมีส่วนร่วมในการตอบมากขึ้น
8. ผู้เรียนได้ปรับระดับความคิดในสื่อที่ซับซ้อนขึ้น
9. ระเบียบวินัยในชั้นเรียนได้รับการปรับปรุง

การจำกัดเวลาในการรอการตอบคำถาม ในชั้นเรียนภาษามีผลหลายด้าน เช่น ชรัมและเทค (Shrum and Tech, 1985) ได้สำรวจชั้นเรียนภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมันในระดับชั้น ม. ปลาย และได้ข้อสรุปคล้ายคลึงกับโรว์ (Rowe, 1986) โดยพบว่าการรอให้ผู้เรียนตอบคำถามจะน้อยกว่า 2 วินาที ลองและครูกส์ (Long and Crookes, 1986) รายงานผลที่คล้ายคลึงกันในการสำรวจครูสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในฮาวาย ฮอลลีและคิง (Holley and King, 1971) ได้พบว่าเมื่อผู้สอนภาษาเยอรมันได้รับการฝึกให้รอให้ผู้เรียนตอบคำถาม ผู้เรียนตอบคำตอบได้ยาวและซับซ้อนขึ้น

อย่างไรก็ตามการศึกษาของลองและครูกส์ (Long and Crookes) ได้พบว่าการเพิ่มเวลาในการรอคำตอบจากผู้เรียนไม่ได้พูดถึงความสามารถของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในความสามารถด้านการใช้ภาษา และไม่ได้รายงานว่าการเพิ่มเวลาในการรอคำตอบจากผู้เรียนมีผลทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นหรือเรียนภาษาที่ซับซ้อนมากขึ้น